

16. Подольський Вл.В. Аборт та його наслідки для репродуктивного здоров'я у жінок фертильного віку // Здоров'є жінчини. № 10(86). 2013. С. 32–34.

17. Ревенко О.О. Стан репродуктивного здоров'я в жінок після штучного переривання вагітності //Здоров'є жінчини. 2009. № 1. С. 157–159.

18. Подольський Вл.В. Особливості використання методів контрацепції у жінок фертильного віку, що перенесли медичний аборт // Здоров'є жінчини. № 4 (90). 2014. С. 160–161.

19. Подольський Вл.В. Клініко-епідеміологічна характеристика жінок фертильного віку мешканок промислового регіону України, що перенесли артіфіційний аборт та особливості використання ними методів контрацепції // Здоров'є жінчини. № 3 (99). 2015. С. 110–114.

Політова Анна Сергіївна,

доцент кафедри державно-правових
дисциплін Донецького державного
університету управління, кандидат
юридичних наук, доцент

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПІДМІНУ МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ В ПРОЄКТІ КК УКРАЇНИ

Відзначимо, що захист прав дітей – це особливий інститут у системі міжнародно-правового захисту прав людини, а права та свободи дітей – самостійний об'єкт кримінально-правової охорони.

З чим це пов'язано? Дитина не може бути цілком прирівняна до дорослої людини, у тому числі й правовому аспекті, їй повинні бути гарантовані не тільки загальні, а й особливі права, що мають часовий критерій і спеціальне призначення. Саме таке тлумачення впливає з ч. 1 ст. 24 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., де зазначено, кожна дитина без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, національного чи соціального походження, майнового стану чи народження має право на такі заходи захисту, що потрібні в її становищі як малолітнього з боку її сім'ї, суспільства та держави (вид. – автор). Подібні положення закріплено і у ч. 1 ст. 2 Конвенції про права дитини 1989 р., який визначається найважливішим міжнародним договором, норми якого охоплюють весь комплекс громадянських і соціально-політичних прав дитини. Зокрема, у Конвенції сформульовані положення про права та свободи дітей з урахуванням того, що дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони та піклування, включаючи належний правовий захист.

Чинний КК України 2001 р. містить норми, які ставлять під охорону дитину. Зауважимо, що особливе місце серед норм, що охороняють дитину посідає Розділ III. Кримінальні правопорушення

проти волі, честі та гідності особи Особливої частини Закону про кримінальну відповідальність.

У своєму невеликому дослідженні ми приділимо увагу ст. 148 КК України, яка встановлює відповідальність за підміну дитини та аналогічній нормі у проєкті Кримінального кодексу України, яка передбачатиме відповідальність у випадку, коли особа, яка: а) підмінила чужу малолітню дитину іншою чужою чи своєю дитиною, внаслідок чого була змінена сім'я дитини, або б) знищила докази походження підміненої дитини (ст. 4.7.11. Підміна малолітньої дитини).

Чому таке діяння є небезпечним? Чи можлива підміна дитини лише батьками або близькими родичами? Ці та багато інших питань завжди викликали дискусії серед фахівців з кримінального права. Так, наприклад, М. Ветров та В. Савельєва вважають, що суспільна небезпечність викрадення або підміни дитини полягає в тому, що ці дії розривають родинні зв'язки та порушують невід'ємне право батьків мати власну дитину. Особа отримує глибоку душевну травму. Викрадення дитини нерідко пов'язано із скоєнням інших тяжких злочинів – вбивством, зґвалтуванням, вимаганням, примушуванням до жебрацтва тощо [1, с. 40; 2, с. 28]. Але ми вважаємо, що обмеження суспільної небезпечності підміни дитини виключно родинними відносинами не має підстав, оскільки така підміна можлива і стосовно нерідних дітей (усиновлених, прийомних). Більше того, зв'язування суспільної небезпечності підміни дитини тільки з порушенням інтересів сім'ї відсуває на друге місце проблему забезпечення прав самої дитини, заперечує її самостійну цінність як об'єкта кримінально-правової охорони. Суспільна небезпечність підміни дитини полягає у порушенні процесу формування дитини як особистості, що збіднює її духовне життя, а у деяких випадках порушує майнові та фізичні інтереси [3, с. 43].

Також виникає питання щодо місця цього посягання у системі норм КК, тобто об'єкта кримінального правопорушення. Так, зокрема, найбільш поширеною є точка зору, відповідно до якої підміна дитини належить до кримінальних правопорушень, що посягають на особисту свободу, і місце цієї норми у Розділі про кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи. Але існують й інші точки зору дослідників. Так, наприклад, В. Кузнецов та В. Гіжевський висловлюються, що об'єктом підміни дитини є особиста свобода дитини та сім'я як блага, що охороняються Конституцією України [4, с. 160]. М. Ветрова, викрадення та підміна дитини належать до злочинів, що посягають на інтереси сім'ї [1, с. 39].

Разом з тим, чи співпадають погляди вчених із думкою законодавця? Так, зокрема, у §169. Порушення особистого статусу Розділу XII. Злочинні діяння проти громадянського стану шлюбну та сім'ю КК ФРН встановлено відповідальність за такі діяння як підміна дитини або дача помилкових відомостей про громадянський стан іншої особи компетентним органам, що ведуть книгу записів актів

громадянського стану і встановлює акти громадянського стану, або приховує ці відомості [5].

КК Іспанії встановлює відповідальність за підміну дитини, причому не тільки за навмисну (ч. 3 ст. 221), але й за необережну. В ч. 4 ст. 221 КК Іспанії передбачено:, що підміна однієї дитини іншою у медичних або соціально-медичних установах, що відбулася внаслідок грубої необережності осіб, відповідальних за охорону дітей, карається позбавленням волі на термін від шести місяців до року [137]. Карною за іспанським законом є і поведінка осіб, які ухиляючись від виконання своїх обов'язків з охорони або захисту дитини, передають її іншій особі, хоча і не пов'язану з нею родинними зв'язками або батьківством за плату, для встановлення відносин з дитиною аналогічних родинним зв'язкам (ч. 1 ст. 222 КК Іспанії) [6].

Отже, виходячи із аналізу окремих положень кримінального законодавства зарубіжних країн можна відзначити, що місце цього кримінального правопорушення у розділі, котрий охороняє нормальне функціонування сім'ї, збереження родинних зв'язків дитини зі своєю рідною сім'єю.

Щодо проекту Кримінального кодексу України та місця норми, що передбачатиме відповідальність за підміну малолітньої дитини, то вона розташована у Розділі 4.7. Злочини та проступки проти сім'ї, дітей та вразливих осіб Книга четвертої. Злочини та проступки проти людини і громадянина, тобто відноситься до групи злочинів та проступків проти сім'ї, дітей та вразливих осіб.

Вважаємо за доцільне у подальших дослідженнях проаналізувати об'єктивну сторону цього посягання, визначити вік потерпілої особи, а також висловити зауваження щодо редакції цієї статті.

Список використаних джерел

1. Ветров Н.И. Охрана семьи уголовно-правовыми средствами: пособ. для слушателей народных университетов. М.: Знание, 1990. 80 с.
2. Савельева В. Похищение или подмен ребенка. Советская юстиция. 1988. № 7. С. 28–29.
3. Пудовочкин Ю. Уголовная ответственность за подмену ребенка. Уголовное право. 2001. № 3. С. 43–44.
4. Кузнецов В.О., Гіжєвський В.К. Кримінальне право України (повний курс у схемах та таблицях): навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 459 с.
5. Уголовный кодекс ФРГ / Пер. с нем. М.: Зерцало, 2000. 208 с.
6. Уголовный кодекс Испании / Под ред. Кузнецовой Н.Ф. и Решетникова Ф.М. М.: Зерцало, 1998. 218 с.